

Korespondencja sztuk. Vincent van Gogh: *Autoportret* i Adam Zagajewski: *Twarz van Gogha*

- [Wprowadzenie](#)
- [Ilustracja interaktywna](#)
- [Schemat](#)
- [Zastanów się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Adam Zagajewski, *Twarz van Gogha*, [w:] *Dziki czereśnie*, Kraków 1992.

Korespondencja sztuk. Vincent van Gogh: *Autoportret* i Adam Zagajewski: *Twarz van Gogha*

Vincent van Gogh, *Autoportret*, 1889

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Joanna Guze, badaczka biografii i twórczości Vincenta van Gogha, pisze:

“ Zainteresowanie, jakie okazano mu po śmierci, było równie ogromne jak obojętność towarzysząca mu za życia. Dzieło stało się przedmiotem rozległych i skrupulatnych badań; życie, ta biografia wzniosła i rozpaczliwa, malownicza i obłąkana, skandaliczna i pełna – ulubionym tematem beletrystów, którym syn holenderskiego pastora zawdzięcza w znacznej mierze swoją niebywałą popularność.

Jak się okazuje, oprócz beletrystów, zainteresowani twórczością „syna holenderskiego pastora” są także poeci. W tym materiale podejmiesz próbę analizy i interpretacji wiersza Adama Zagajewskiego *Twarz van Gogha*.

Twoje cele

- Rozpoznasz znaczące elementy dzieła plastycznego.

- Dokonasz opisu obrazu Vincenta van Gogha *Autoportret*.
- Wskażesz środki poetyckiego wyrazu w wierszu Adama Zagajewskiego *Twarz van Gogha* i określisz ich funkcje.
- Zinterpretujesz wiersz Adama Zagajewskiego w kontekście malarstwa Vincenta van Gogha.
- Dokonasz analizy porównawczej dwóch dzieł: obrazu i utworu poetyckiego.

Ilustracja interaktywna

Konteksty

Polecenie 1

Zapoznaj się z kontekstami niezbędnymi do zrozumienia dzieła plastycznego.

Vincent van Gogh (1853-1890) – holenderski malarz, uważany za jednego z najwybitniejszych artystów w dziejach sztuki europejskiej.

Początkowo pracował jako handlarz dziełami sztuki w Hadze, Londynie i Paryżu, następnie, po zawodzie miłosnym, próbował, bez powodzenia, studiować teologię. Z poświęceniem głosił słowo Boże jako kaznodzieja w zagłębiu górniczym w Belgii, jednak „nadmierna gorliwość” w pielęgnowaniu biedaków i niechęć do podporządkowania się władzy kościelnej sprawiły, że stracił tę pracę.

Mając 27 lat, postanowił poświęcić się sztuce. Samodzielnie uczył się rysunku, studiował także w akademiach w Antwerpii i Paryżu. Pobyt w tym ostatnim mieście był dla niego bardzo ważny, ponieważ zetknął się tam ze sztuką

impresjonistyczną oraz poznał wielu malarzy, w tym Paula Gauguina, który odegrał istotną rolę w jego życiu. W Paryżu odkrył także osiemnastowieczny drzeworyt, który okazał się ważną inspiracją w jego twórczości. Odnalezienie własnego, niepowtarzalnego stylu nastąpiło w Prowansji, dokąd van Gogh wyjechał w 1888 r. Urzeczony naturą, intensywnymi kolorami i światłem południa Francji zaczął tworzyć swoje najlepsze obrazy. Planował zorganizować „falanster” malarzy – grupę artystów, którzy będą razem mieszkać, pracować, wspierać się artystycznie i finansowo. Planów tych nie udało się zrealizować; co prawda Gauguin zamieszkał z van Goghem, jednak niebawem wyjechał w atmosferze skandalu. Odmienne temperamenty malarzy i silne osobowości nie pozwoliły im na wspólne przebywanie.

Van Gogh miał trudny charakter. Przeżywał problemy psychiczne, które pogłębiały się przez: wrodzoną nadwrażliwość, złe warunki, w jakich żył (często głodował, nigdy nie miał

John Peter Russell, portret Vincenta van Gogha
Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

własnego domu), nadużywanie alkoholu (szczególnie zgubnego dla zdrowia absyntu) oraz chorobę; wszystko to doprowadziło do tragedii. W wieku 37 lat malarz popełnił samobójstwo. Trudno rozstrzygnąć, na jaką chorobę cierpiał – współcześni mu lekarze diagnozowali syfilis i epilepsję, być może była to [schizofrenia](#)? Ostatnie lata życia artysty były pasmem cierpień fizycznych i psychicznych oraz heroiczną walką o możliwość tworzenia. Człowiekiem, który wspierał go przez całe życie i umożliwił mu malowanie, był młodszy brat, Theo. Van Gogh nie był w stanie utrzymać się ze swojej sztuki ani nawet zarobić na farby, w całym życiu sprzedał tylko jeden obraz. Dzisiaj jego dzieła osiągają najwyższe ceny na rynku sztuki, np. *Irysy*, które zostały sprzedane w 1987 r. za sumę 53 milionów dolarów.

W twórczości van Gogha przewija się kilka głównych tematów: natura, studia portretowe, autoportrety, inspirowane często malarstwem Milleta postaci chłopów – siewcy lub żniwiarza. Artysta odszedł od malarstwa realistycznego, ale także impresjonistycznego, tworząc dzieła, w których ogromną rolę odgrywają kolory – „sugestywne”, symboliczne i ekspresyjne. „Van Gogh (...) «przepuszczając rzeczy przez czucie i świadomość», stawia nas najpierw wobec rzeczywistości nieoczekiwanej, nieznanej, niedającej się poznać bez jego, i tylko jego pośrednictwa. Atakuje naszą wyobraźnię, wytrąca nas z nawyków potocznego widzenia, by nas stąd dopiero prowadzić ku rzeczywistości ostatecznie rozpoznawalnej, ale do końca nasyczonej jego przeżyciem, jego «uczuciowym rozumieniem», jego intuicyjną penetracją” (W. Juszcak).

Malarz stworzył wiele arcydzieł, spośród których można wymienić: kilka wersji *Słoneczników*, *Kościół w Arles*, *Pokój artysty w Arles*, *Kruki nad łanem zboża*, portrety, np. *Portret doktora Gacheta*. Pasjonującą lekturą są listy van Gogha, które pisywał głównie do brata Theo: „zadziwiają siłą i trafnością wyrazu (...) Z listów (...) bije taka siła, że też nieraz przychodzi odwrócić wzrok: zbyt intensywny wizerunek życia oślepia. Ale też fascynuje. Listy i obrazy van Gogha splatają się w jedną całość. Jego wyznania powodują, że zmuszeni jesteśmy porzucić koncepcję sztuki jako oczyszczającego dystansu. Jesteśmy świadkami przedstawienia zarazem bardziej «naiwnego» i «prawdziwszego»” (W. Karpiński).

Technika

Van Gogh przedstawił siebie w postawie siedzącej. Jego sylwetka ujęta jest do ramion, twarz w pozycji trzy czwarte, lewym profilem zwrócona do oglądającego. Artysta ubrany jest w garnitur (marynarkę i kamizelkę), białą koszulę bez kołnierzyka. Strój typowy dla jego epoki, zdradzający pretensję do elegancji, świadczy o przynależności do warstwy mieszczańskiej. Jednak niedbale rozpięta marynarka i kamizelka nieco zakłócają to wrażenie „porządku”. Uwagę przykuwa twarz malarza – poważna, pełna skupienia i wewnętrznego napięcia, co zdradzają wyraz oczu i grymas ust. Kolory, jakich użył artysta do namalowania twarzy, kontrastują z tłem obrazu. Ruda broda, wąsy i włosy stanowią wybijającą się plamę kolorystyczną, która silnie przykuwa uwagę. Zastanawia ostry

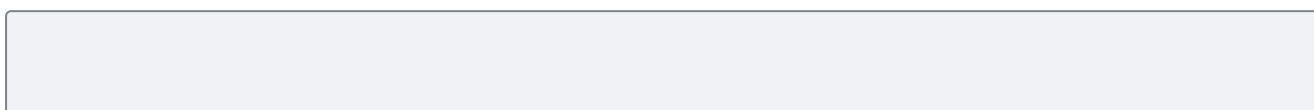
i „nieprzyjemny” odcień zieleni, którym zostały podkreślone usta i skóra wokół oczu. Tło jest namalowane w zbliżonych (jaśniejszych) kolorach błękitu i zieleni, podobnie jak ubranie malarza. Widoczne „wirujące”, meandryczne pociągnięcia pędzla nadają mu dynamiki. Nie przedstawia ono żadnej realnej przestrzeni, np. wnętrza. Tworzy jedność z postacią, zarówno za sprawą kolorów, jak i linii (lewe ramię upodabnia się nieco do tła).

Praca z dziełem plastycznym

Polecenie 2

Etap pierwszy: zapoznanie się z dziełem

- Uważnie obejrzyj reprodukcję obrazu (warto sięgnąć po kilka wersji, aby przybliżyć się do kolorystyki pierwowzoru) lub jego oryginał, jeśli masz taką możliwość (znajduje się w Musée d'Orsay w Paryżu). Oglądaj obraz z bliska i z oddali, reprodukcje zaś w różnym świetle. Poświęć na zapoznanie się z nimi odpowiednią ilość czasu, nie spiesz się.
- „Podдай się” atmosferze dzieła, ulegnij jego urokowi. Tylko w ten sposób doznasz wrażenia estetycznego; pamiętaj, aby wykonywanie ćwiczeń interpretacyjnych nie odebrało ci przyjemności oglądania obrazu.
- Zapisz imię i nazwisko autora, tytuł, czas powstania obrazu, epokę, prąd lub szkołę, jaką reprezentuje.

Vincent van Gogh, *Autoportret*, 1889, olej na płótnie. Malarz zaliczany do postimpresjonistów, stworzył jednak własny styl, oparty m.in. na przewartościowaniu impresjonizmu, inspiracji japońskim osiemnastowiecznym drzeworytem; uważany za prekursora ekspresjonizmu

Źródło: Vincent van Gogh, *Autoportret*, 1889, Wikimedia Commons, domena publiczna.

Polecenie 3

Etap drugi: zrozumienie treści

- Odpowiedz na pytania: Jak rozumiesz ten obraz? Jak ona na ciebie oddziałuje?
- Zapisz swoje pierwsze rozumienie, wstępną(e) hipotezę(y) interpretacyjną(e).
- Które elementy dzieła wydają ci się najważniejsze, dominujące?
- Co jest tematem obrazu?
- Jaki rodzaj malarstwa reprezentuje obraz van Gogha?

Polecenie 4

Etap trzeci i czwarty: analiza i interpretacja

- Zbadaj stronę formalną obrazu (malarskie środki wyrazu).
- Zaznacz wszelkie dostrzeżone osobliwości estetyczne, nazwij je i skomentuj.

Słownik

patos

(gr. *pathos* – wzruszenie, namiętność) podniosły charakter zdarzeń o wielkim, historycznym znaczeniu; ton lub styl mówienia lub pisania podkreślający wzniosłość

tematu

schizofrenia

(gr. *schídzō* – rozszczepiam + *phrēn* – umysł, rozum) choroba psychiczna charakteryzująca się dezintegracją osobowości, utratą kontaktu z otoczeniem i urojeniami

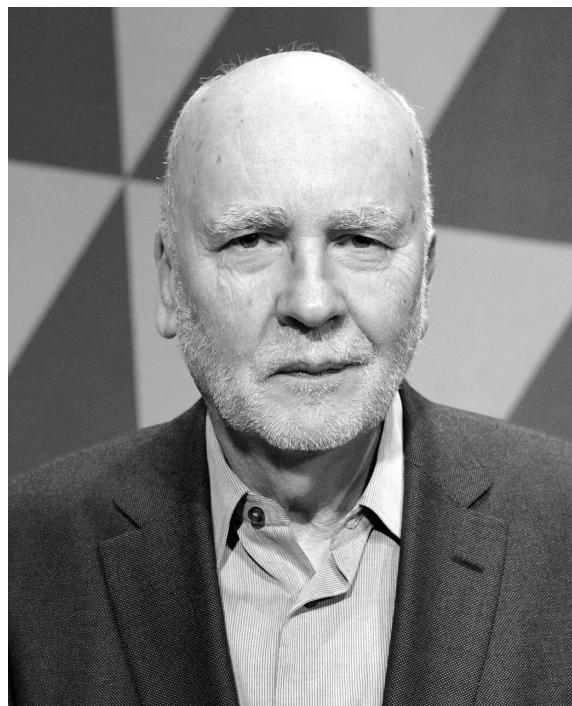
O autorze

Adam Zagajewski (ur. 1945, zm. 2021) – poeta, eseista, prozaik. Jego wczesna poezja, powstająca w kręgu Nowej Fali, wyrażała problematykę pokoleniową i społeczną. Tomy poezji *Komunikat* (1972), *Sklepy mięsne* (1975), a także głośny zbiór szkiców i esejów *Świat nie przedstawiony* z roku 1974 (napisany wspólnie z Julianem Kornhauserem) mówiły o zakłamaniu języka polityki, postulowały przedstawianie prawdziwego obrazu rzeczywistości.

W roku 1982 Zagajewski wyjechał z Polski i osiadł w Paryżu; był członkiem redakcji „Zeszytów Literackich”. Jego poezja przeszła znaczącą przemianę lub, jak twierdzą niektórzy krytycy, wyraźniej ujawniły się w niej tematy podejmowane już wcześniej:

dziedzictwo kultury śródziemnomorskiej, twórczość znanych artystów, rozważania egzystencjalne o zmienności ludzkiego życia i świata. „Poezja Zagajewskiego przeciwstawia się nicości i radykalnemu nihilizmowi, ale nie buduje wcale solidnego gmachu, woli namiot wędrowca. (...) Jego twórczość wymaga od interpretatora przemyślenia na nowo wielu zagadnień, zwłaszcza problemu języka, kwestii podmiotowości i samoświadomości ludzkiego «ja» (nie tylko tekstowego «podmiotu lirycznego»), a przede wszystkim postawienia tej poezji nowych pytań” (A. Czabanowska-Wróbel). Świadectwem tego są np. zbiory poetyckie *Jechać do Lwowa i inne wiersze* (1985), *Płótno* (1990) czy *Anteny* (2005). Na uwagę zasługują również zbiory esejów *Dwa miasta* (1991) i *W cudzym pięknie* (1999), które przynoszą rozważania zainspirowane podróżami po Europie oraz lekturami.

Józef Czapski (1896–1993) – malarz, rysownik, eseista, autor wspomnień i dzienników. Jedna z najbarwniejszych postaci polskiej kultury. Czapski pochodził z rodziny arystokratycznej. Brał udział w I wojnie światowej, podczas II wojny światowej był więźniem sowieckich łagrów, a następnie żołnierzem polskiej armii w ZSRR. Przeszedł szlak armii, wiodący z Rosji przez Bliski

Źródło: Frankie Fouganthin, Wikimedia Commons, licencja: CC BY-SA 4.0.

Wschód do Włoch. Po wojnie osiadł w Paryżu, gdzie współtworzył miesięcznik „Kultura”. W jego pisarstwie wyodrębnia się cztery nurty: relacje świadka sowieckich łagrów (*Na nieludzkiej ziemi*), eseje o sztuce (*Patrząc*), szkice literackie i filozoficzne (*Czytając*) i [diarystykę](#) (*Wyrwane strony*). Twórczość plastyczna Czapskiego charakteryzuje się dużą różnorodnością i wielością inspiracji. W młodzieńczych obrazach można odnaleźć wpływy [kapistów](#), w dojrzałych Ch. [Soutine’a](#), N. [de Stäele](#), wśród ostatnich prac znalazły się emanujące spokojem krajobrazy i „skromne” martwe natury.

Zygmunt Waliszewski, portret Józefa Czapskiego
Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Praca z utworem poetyckim

Polecenie 1

Etap pierwszy: zapoznanie się z wierszem

- Kilkakrotnie przeczytaj tekst (w przypadku utworów poetyckich zaleca się czytanie na głos, ponieważ tylko przy takiej lekturze możliwe jest poznanie strony brzmieniowej wiersza – rytmu, rymu).
- „Podдай się” atmosferze wiersza, wsłuchaj się w jego brzmienie, odkryj jego niepowtarzalność. Tylko w ten sposób doznasz wrażenia estetycznego; pamiętaj, aby wykonywanie ćwiczeń interpretacyjnych nie odebrało ci przyjemności czytania.
- Zapisz imię i nazwisko autora, tytuł, czas powstania tekstu, epokę, prąd lub szkołę, jaką ten wiersz reprezentuje.

((Adam Zagajewski

Twarz van Gogha

Józefowi Czapskiemu

Południe, potoki topniejących tłumów,
Paryż. Na słupie ogłoszeniowym, obok
zawiadomień o poborze nowego rocznika,
wydartego metrykom, obok reklamy futer
z lisów i nowego rocznika [Beaujolais](#),
widnieje twoja ostra twarz, twarz
sprawiedliwego, niepokój obleczony
w skórę.

Rozdzielamy się, przechodzimy, płyniemy
pod [klingą](#) rozdzierającego spojrzenia.
Wciąż nam się przyglądasz, bogaczu,
bardziej żywy niż żywi i bardziej
skupiony.

Źródło: Adam Zagajewski, *Twarz van Gogha*, [w:] *Dzikie czereśnie*, Kraków 1992.

Polecenie 2

Etap drugi: zrozumienie treści

- Odpowiedz na pytania: jak rozumiesz ten tekst? Jak oddziałuje on na ciebie?
- Zapisz swoje pierwsze rozumienie tekstu, wstępną(e) hipotezę(y) interpretacyjną(e).
- Zaznacz ważne, kluczowe fragmenty, słowa.
- Co jest tematem wiersza?

Polecenie 3

Etap trzeci i czwarty: analiza i interpretacja

- Zbadaj stronę formalną wiersza (jego budowę).
- Wskaż wszystko to, co wydaje ci się niezwykle, nazwij i skomentuj te elementy.

Ćwiczenie 1

Określ temat każdej ze strof.

Ćwiczenie 2

Wskaż w utworze środki poetyckie i określ ich funkcję.

Polecenie 4

Po przedstawieniu interpretacji nadszedł czas na własne wnioski i oceny. Odpowiedz na pytania: Jakie znaczenie ma dla ciebie ten obraz? Czy *Autoportret van Gogha* poruszył cię? Czy wywołał w tobie jakieś odczucia? Czy zainspirował cię do własnych przemyśleń? Czy sztuka van Gogha – artysty dziewiętnastowiecznego – może być interesująca dla współczesnych odbiorców? Ten etap interpretacji ma charakter osobisty i dotyczy twoich podglądów i przekonań. Powyższe pytania potraktuj jedynie jako podpowiedzi i samodzielnie zdecyduj, jak podsumujesz swoje rozważania o obrazie holenderskiego malarza.

Zastanów się

Zapoznaj się z poleceniami służącymi porównaniu dzieła malarskiego i utworu poetyckiego.

Polecenie 1

Etap pierwszy: zapoznanie się z wierszem

- Zastanów się, co łączy obraz van Gogha i wiersz Zagajewskiego.
- Znajdź i zapisz wszystkie punkty wspólne między tymi dziełami.
- Czy wiersz jest ekfrazą?
- Które elementy dzieła plastycznego znalazły swoje odzwierciedlenie w wierszu?

Fragmenty wiersza, które odnoszą się do elementów obrazu:

Adam Zagajewski <i>Twarz van Gogha</i>	Vincent van Gogh <i>Autoportret</i>
– tytuł, <i>Twarz van Gogha</i> – dwuznaczny – nawiązuje zarówno do osoby, jak i sztuki holenderskiego malarza – może odnosić się do jednego z autoportretów artysty, jednak nie wskazuje konkretnego dzieła.	– tytuł zarówno tego, jak i innych autoportretów ma charakter informacyjny, nie wnosi niczego do interpretacji dzieła.
fragmenty opisujące twarz van Gogha: „ostra twarz, twarz/ sprawiedliwego, niepokój obleczony/ w skórę”, „klinga rozdzierającego/ spojrzenia”, „skupiony”.	– cechy te znajdziemy w autoportretach: ostre rysy twarzy, wydatne kości policzkowe, przykuwające uwagę, uważne spojrzenie, niepokój, objawy choroby.

Polecenie 2

Etap drugi: przekład z języka malarskiego na język poetycki

- Czy i w jaki sposób Zagajewski opisuje obraz?

Polecenie 3

Etap trzeci: problematyka naddana przez poetę

- Czy zamierzeniem poety był opis obrazu (lub obrazów)?
- Czy współczesny poeta wniósł tu jakąś własną problematykę? Jeśli tak, to czy jest ona bezpośrednio związana z obrazem(ami)?
- Zastanów się (choć będzie to tylko spekulacja), co mogło być powodem napisania wiersza. Odpowiadając na to pytanie, weź pod uwagę czas powstania obu dzieł.

Twarz van Gogha nie jest opisem konkretnego obrazu, poeta odnosi się zarówno do biografii, jak i do twórczości holenderskiego malarza. Jego zamierzeniem jest dotarcie do prawdy o artyście i jego dziele, spojrzenie na nie z perspektywy współczesnego człowieka.

Polecenie 4

Etap czwarty: relacja między wierszem a obrazem

- W jaki sposób dzieła te korespondują ze sobą?
- Czy malarza i poetę łączy podobny typ wrażliwości?
- Czy możliwa jest interpretacja wiersza bez znajomości obrazu?
- Czy wiersz zachował swoją „autonomię poetycką” (jest samodzielnym i wartościowym dziełem sztuki, które może istnieć niezależnie od obrazu)?

Wiersz zachowuje autonomię artystyczną. Jednak jego interpretacja bez znajomości twórczości i życiorysu van Gogha jest w zasadzie niemożliwa.

Polecenie 5

Etap piąty: podsumowanie i ocena

Ten etap interpretacji ma zawierać twoje osobiste sądy i wrażenia. Na podane poniżej przykładowe pytania musisz odpowiedzieć samodzielnie.

1. Czy wiersz pozwolił ci ujrzeć w „nowym świetle” twórczość i biografię van Gogha?
2. Czy autoportrety van Gogha i wiersz Zagajewskiego łączy zbliżony sposób widzenia świata?
3. Czy dzieła powiedziały coś ważnego o człowieku?
4. Które dzieło przemawia do ciebie silniej, obraz czy wiersz? Dlaczego?
5. Czy sposób odczytania twórczości van Gogha przez poetę jest ci bliski?

Dla nauczyciela

Autor: Piotr Obolewicz

Przedmiot: Język polski

Temat: Korespondencja sztuk. Vincent van Gogh: *Autoportret* i Adam Zagajewski: *Twarz van Gogha*

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres podstawowy

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Cele kształcenia – wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

2. Rozumienie historii literatury i dziejów kultury jako procesu, a także dostrzeganie roli czynników wewnętrznych i zewnętrznych wpływających na ten proces.

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

4) rozpoznaje w tekście literackim środki wyrazu artystycznego poznane w szkole podstawowej oraz środki znaczeniowe: oksymoron, peryfrazę, eufonię, hiperbolę; leksykalne, w tym frazeologizmy; składniowe: antytezę, paralelizm, wyliczenie, epiforę, elipsę; wersyfikacyjne, w tym przerzutnię; określa ich funkcje;

5) interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego;

10) rozpoznaje w utworze sposoby kreowania: świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, wątków, motywów), narracji, sytuacji lirycznej; interpretuje je i wartościuje;

11) rozumie pojęcie motywu literackiego i toposu, rozpoznaje podstawowe motywy i toposy oraz dostrzega żywotność motywów biblijnych i antycznych w utworach literackich; określa ich rolę w tworzeniu znaczeń uniwersalnych;

14) przedstawia propozycję interpretacji utworu, wskazuje w tekście miejsca, które mogą stanowić argumenty na poparcie jego propozycji interpretacyjnej;

15) wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, szczególnie kontekst historycznoliteracki, historyczny, polityczny, kulturowy, filozoficzny, biograficzny, mitologiczny, biblijny, egzystencjalny;

16) rozpoznaje obecne w utworach literackich wartości uniwersalne i narodowe; określa ich rolę i związek z problematyką utworu oraz znaczenie dla budowania własnego systemu wartości.

2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń:

1) przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów, np. publicystycznych, popularnonaukowych, naukowych;

6) odczytuje pozaliterackie teksty kultury, stosując kod właściwy w danej dziedzinie sztuki;

II. Kształcenie językowe.

4. Ortografia i interpunkcja. Uczeń:

1) stosuje zasady ortografii i interpunkcji, w tym szczególnie: pisowni wielką i małą literą, pisowni łącznej i rozłącznej partykuły nie oraz partykuły -bym, -byś, -by z różnymi częściami mowy; pisowni zakończeń -ji, -ii, -i ; zapisu przedrostków roz-, bez-, wes-, wz-, ws-; pisowni przyimków złożonych; pisowni nosówek (a, ę) oraz połączeń om, on, em, en ; pisowni skrótów i skrótowców;

III. Tworzenie wypowiedzi.

2. Mówienie i pisanie. Uczeń:

1) zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, rzeczowo uzasadniając własne zdanie;
2) buduje wypowiedź w sposób świadomy, ze znajomością jej funkcji językowej, z uwzględnieniem celu i adresata, z zachowaniem zasad retoryki;
4) zgodnie z normami formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, redaguje informacje, uzasadnienia, komentarze, głos w dyskusji;

IV. Samokształcenie.

1. rozwija umiejętność pracy samodzielnej między innymi przez przygotowanie różnorodnych form prezentacji własnego stanowiska;
2. porządkuje informacje w problemowe całości poprzez ich wartościowanie; syntetyzuje poznawane treści wokół problemu, tematu, zagadnienia oraz wykorzystuje je w swoich wypowiedziach;
5. dokonuje krytycznej selekcji źródeł;

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje w zakresie wielojęzyczności;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie;
- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.

Cele lekcji. Uczeń:

- rozpoznaje znaczące elementy dzieła plastycznego,
- dokonuje opisu obrazu Vincenta van Gogha *Autoportret*,
- wskazuje środki poetyckiego wyrazu w wierszu Adama Zagajewskiego *Twarz van Gogha* i określa ich funkcje,
- interpretuje wiersz Adama Zagajewskiego w kontekście malarstwa Vincenta van Gogha,
- dokonuje analizy porównawczej dwóch dzieł: obrazu i utworu poetyckiego.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;

- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- ćwiczeń przedmiotowych;
- z użyciem komputera;
- metoda aktywizująca – spacer klasowy.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda;
- telefony z dostępem do internetu.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. Nauczyciel proponuje, by zainteresowani uczniowie przygotowali prezentację na temat biografii i twórczości Vincenta van Gogha. Mogą wykorzystać informacje z e-materiału oraz innych źródeł.

Przygotowanie do zajęć. Nauczyciel loguje się na platformie i udostępnia uczniom e-materiał: „Korespondencja sztuk. Vincent van Gogh: *Autoportret* i Adam Zagajewski: *Twarz van Gogha*”. Uczniowie powinni się zapoznać z utworem poetyckim zawartym w lekcji: *Twarze van Gogha*. Przygotowują się do omówienia tekstu, szukając informacji na temat kontekstu biograficznego i/lub historycznoliterackiego. Wybrane osoby mogą zebrać potrzebne wiadomości do wstępnego rozpoznania tekstu. Będą pełniły rolę ekspertów.

Faza wprowadzająca:

1. Nauczyciel wyświetla na tablicy temat lekcji oraz cele zajęć, omawiając lub ustalając razem z uczniami kryteria sukcesu.
2. **Raport z przygotowań.** Nauczyciel, przy użyciu raportu dostępnego w panelu użytkownika, weryfikuje przygotowanie uczniów do lekcji, sprawdza, kto wykonał zadane ćwiczenie. Wybrany uczeń rozpoczyna wstępną dyskusję wokół tematu lekcji, przedstawiając i uzasadniając swoje stanowisko.

Faza realizacyjna:

1. Uczniowie dzielą się na 5 grup, w których opracowują polecenia 2, 3 i 4 z sekcji „Ilustracja interaktywna”. Po upływie ustalonego czasu przedstawiciele grup prezentują propozycje odpowiedzi, pozostałe grupy włączają się do dyskusji. Nauczyciel weryfikuje poprawność wypowiedzi uczniów.
2. Wybrana osoba odczytuje wiersz Adama Zagajewskiego *Twarze van Gogha*. Prowadzący pyta uczniów o ich pierwsze wrażenia. Następnie, pracując w tych samych grupach, uczniowie przechodzą do wykonania poleceń 1, 2 i 3 z sekcji „Schemat”. Porównują odpowiedzi i dyskutują o nich.

Faza podsumowująca:

1. W podsumowaniu lekcji uczniowie wspólnie poszukują odpowiedzi na następujące pytania: co łączy obraz van Gogha i wiersz Zagajewskiego? Czy wiersz jest ekfrazą? Czy możliwa jest interpretacja wiersza bez znajomości obrazu? Czy sposób odczytania twórczości van Gogha przez poetę jest ci bliski?
2. Na koniec zajęć nauczyciel raz jeszcze wyświetla na tablicy interaktywnej lub przy użyciu rzutnika temat lekcji i cele zawarte w sekcji „Wprowadzenie”. W kontekście wyświetlonych treści prosi uczniów o rozwinięcie zdania: Na dzisiejszych zajęciach nauczyłem się...

Praca domowa:

1. Wykonaj polecenie 4 z sekcji „Schemat”.

Materiały pomocnicze:

- Alicja Krawczyk, *Literackie fascynacje malarstwem*, Kielce 2006.
- *Przygotowanie ucznia do odbioru różnych tekstów kultury*, pod red. Anny Janus-Sitarz, Kraków.

Wskazówki metodyczne

- Uczniowie mogą wykorzystać multimedium „Schemat” do przygotowania się do lekcji powtórkowej.